

הסדרה חוקית:

מקצוע ניתוח ההתנהגות

הסדרה חוקית - ניתוח ההתנהגות

רקע:

ארגון מנת"ה (הארגון הישראלי למנתחי התנהגות מוסמכים) מהווה את קורת הגג המקצועית למנתחי ההתנהגות המוסמכים בישראל ולסטודנטים בתכניות ההכשרה והסמכה לניתוח התנהגות במוסדות להשכלה גבוהה, תכניות פוסט תואר ראשון ושני במדעי החברה. הארגון הוקם במטרה לקדם ניתוח התנהגות בישראל לענות על צרכיהם של מנתחי ההתנהגות המוסמכים בארץ, ציבור הסטודנטים בתכניות ההכשרה וההסמכה לניתוח התנהגות וקהל מבקשי השירות.

ניתוח התנהגות מהווה פרופסיה מובחנת, באמצעותה מבוצעת התערבות טיפולית מבוססת מחקר. מנתח התנהגות הינו בעל מקצוע המבצע הערכות ותהליכי אבחון יחודיים לצורך בניית תכנית התערבות טיפולית מיטבית במגוון רחב של תחומים וסביבות טיפול, הן לאוכלוסיות עם צרכים מיוחדים כגון אוטיזם (ASD), הפרעות התנהגות (CD, ODD), הפרעות קשב וריכח (ADD/ADHD) והן לאוכלוסיות בהתפתחות תקינה (מערכות חינוך, הדרכות הורים ועוד).

נכון להיום, מאי 2018, ניתוח התנהגות עדיין אינו מהווה מקצוע מוכר בישראל ולא קיימים כללים אחידים המגדירים את העיסוק במקצוע או העוסקים בו, זאת בשונה מהמתרחש בעולם (הסדרה בחוק של המקצוע והכרה ע"י קופות החולים וחברות הביטוח). וכן בשונה ממקצועות טיפוליים אחרים בארץ ובעולם (כגון רפואה, פסיכולוגיה, ריפוי בעיסוק, קלינאיות תקשורת ועוד) אשר מחייבים קבלת הסמכה ורישיון בנוסף לסיום לימודי המקצוע.

בו בזמן, בארץ פועלות כיום מספר תכניות הכשרה לניתוח התנהגות במוסדות להשכלה גבוהה במסגרת היחידות ללימודי חוץ/תעודה, תכניות המוכרות על ידי ארגון ההסמכה הבינלאומי לניתוח התנהגות (BACB) ומאות מנתחי התנהגות בוגרי תכניות ההכשרה עוסקים במקצוע הן במגזר הפרטי והן במגזר הציבורי.

בשונה מהמצב המתואר בישראל, מקצוע ניתוח התנהגות מוסדר בחוק במדינות רבות בעולם. בארה"ב לדוג', מנתח ההתנהגות רוכש את כישוריו המקצועיים במסגרת לימודים לתואר שני ו/או שלישי בניתוח התנהגות, או במסגרת תכניות פוסט תואר ראשון או שני + תכנית דו שנתית מאושרת BACB (כולל צוות הוראה ומוסד להשכלה גבוהה מאושר ע"י BACB). בנוסף על כך, מתן רישיון לעיסוק מוסדר בחוק למנתחי התנהגות מחייב מעבר בהצלחה של מבחן בינלאומי הניתן ע"י BACB ומתורגם למספר רב של שפות.

מטרות:

אי ההכרה של מדינת ישראל במקצוע ניתוח התנהגות יוצרת מציאות מורכבת, הן עבור קהל המטופלים ומבקשי השירות והן בעבור אנשי המקצוע העוסקים בתחום: שירותי ניתוח התנהגות בישראל נעדרים פיקוח ובקרה, ובמיוחד בתחום שירותי ניתוח התנהגות הניתנים לילדים המאובחנים בספקטרום האוטיסטי, אשר המהווים חלק משמעותי מהאוכלוסייה המסתייעת בשירותי ניתוח התנהגות בארץ. נוסף על כך, מאחר ומקצוע ניתוח התנהגות אינו מוסדר, אין באפשרות ציבור הלקוחות לקבל השתתפות כספית של קופות החולים וחברות הביטוח בעלויות הטיפול הניתן על ידי מנתחי התנהגות. כפועל יוצא מכך, תקציבים ממשלתיים בישראל מועברים למגוון רחב של מקצועות חינוכיים/טיפוליים אחרים, אך בעבור הטיפול החשוב/ניתוח התנהגות – כמעט ולא מועבר תקציב, דבר הגורם פגיעה ממשית לילדים הזקוקים לכך. אם לחדד, למעט אותם מקרים בהם שירותי ניתוח התנהגות ניתנים במסגרת טיפולית של המדינה, המדינה אינה מסייעת במימון טיפול חיוני זה. הדבר יוצר נטל כלכלי כבד מאד על משפחות רבות אשר נעזרות במנתחי התנהגות באופן שוטף ולאורך שנים. הסדרת השירותים בתחום ניתוח ההתנהגות בישראל וקביעת קריטריונים אחידים שמטרתם להבטיח כי השירותים בתחום זה יעמדו בסטנדרטים המקצועיים הגבוהים ביותר כמקובל במדינות המפותחות. בנוסף, יצירת מנגנון מסודר להגנה על הלקוחות ומקבלי השירות ואת האפשרות לקבלת החזרים עבור שירותי ניתוח התנהגות בישראל.

שיטה:

על מנת להשיג את המטרות האמורות, יש להסדיר בחוק את תנאי הסף אשר עמידה בהם תזכה את בעל המקצוע בתעודת מנתח התנהגות מורשה מטעם משרד הבריאות ובנוסף, ייקבעו תנאים ודרישות לשמירת רמתם המקצועית הגבוהה של מנתחי ההתנהגות המורשים בישראל.

בשל העובדה שפועלים בישראל כיום (לאורך שנים) מאות מנתחי התנהגות העובדים בשטח – יש לקבוע קריטריונים ברורים ו/או תקופת מעבר שתאפשר להמשיך לעסוק במקצוע במקביל להסדרת רישוי מהמדינה.

הצעת ארגון מנת"ה להסדרה חוקית של ניתוח ההתנהגות

ארגון מנת"ה קורא להסדרה בחוק של המקצוע ניתוח ההתנהגות בישראל וקביעת קריטריונים אחידים שמטרתם להבטיח כי השירותים בתחום זה יעמדו בסטנדרטים המקצועיים הגבוהים ביותר כמקובל כיום בתחום בעולם (ובעיקר בארה"ב, המובילה בתחום זה), תוך התאמות תרבותיות לישראל. הפרוש המעשי של היצמדות לסטנדרטים המקובלים בארה"ב ובמקומות אחרים בעולם היא קבלת הקריטריונים של ה-BACB בכל הקשור לתכנית הלימודים, תנאי קבלה, פרקטיקום ומבחן ההסמכה!

הצעת מנת"ה:

תנאי סף לקבלת תעודת מנתח התנהגות מורשה:

תנאי קבלה לתכניות הכשרה בניתוח התנהגות: תארים, תעודות, מסמכים

תואר ראשון במוסד להשכלה גבוהה בישראל בפסיכולוגיה, מדעי ההתנהגות, עבודה סוציאלית, חינוך, חינוך מיוחד, וכן השלמה בהצלחה של תכנית לימודים המתקיימת במוסד מוכר להשכלה גבוהה ומאושרת על ידי ארגון ההסמכה הבינלאומי בתחום ניתוח התנהגות.

או-

תואר אקדמי ראשון או שני בניתוח התנהגות שניתן על ידי מוסד מוכר להשכלה גבוהה בישראל, או מוסד מוכר להשכלה גבוהה בחוץ לארץ, ובלבד שהמוסד מכשיר את תלמידיו עלפי אמות המידה של ארגון ההסמכה הבינלאומי לניתוח התנהגות (Behavior Analysis Certification Board- BACB) (להלן: "ארגון ההסמכה הבינלאומי")

מבנה תכניות ההכשרה בניתוח התנהגות:

מבנה תכניות ההכשרה בניתוח התנהגות בהתאם לדרישות ה-BACB (ראה נספח ב') ולפי התכנים המותאמים למנתחי התנהגות ברמת תואר שני (BCBA) בהתאם לדרישות ה-BACB.

דרישות פרקטיקום בתכניות ההכשרה

פרקטיקום אינטנסיבי + התנסות מעשית:

- פרקטיקום אינטנסיבי: 1500 שעות התנסות מעשית במסגרת פרקטיקום בתכנית ההכשרה בניתוח התנהגות של המוסד האקדמי המורשה, בהנחיה ופיקוח של מנתח התנהגות מורשה שעבר קורס מתאים (ראה נספח ג').

- התנסות מעשית: 750 שעות התנסות מעשית אינטנסיבית במסגרת תכנית ההכשרה בניתוח התנהגות של המוסד האקדמי המורשה, בהתאם לקריטריונים שנקבעו ע"י BACB (ראה נספח ג') בחינות הסמכה: עמידה בהצלחה בבחינות הנערכות על ידי BACB.

תנאים ודרישות לשמירת תוקף תעודת מנתח התנהגות מורשה:

הנחיה והדרכה

לאחר קבלת ההכרה כמנתח התנהגות מורשה, ובמשך שנתיים, תינתן למנתח ההתנהגות הנחיה והדרכה לעבודתו בשטח על ידי מדריך - מנתח התנהגות בעל ותק אשר השלים קורס הנחיית מנתחי התנהגות.

ללא הבדל בין בעלי תואר ראשון ושני

הכרה במנתחי התנהגות ותיקים העובדים בשטח:

כדי לתת פתרון למנתחי ההתנהגות הפועלים כיום בשטח, תינתן הכרה כמנתח התנהגות מורשה גם לאוכלוסייה זו, ובלבד שהעידו על סיום תכנית הכשרה מלאה לניתוח התנהגות במוסד מוכר להשכלה גבוהה בישראל, או מוסד מוכר להשכלה גבוהה בחוץ לארץ, ובלבד שהמוסד מכשיר את תלמידיו עלפי אמות המידה של ארגון ההסמכה הבינלאומי לניתוח התנהגות (BACB), בהתאם לעקרון "דור המדבר/דור המייסדים".

מנתחי התנהגות המגזרים ייחודיים:

יקבלו הכשרה זהה ממוסד אקדמי ו\או שעברו הכשרה של סמינר לחינוך מיוחד, בעלי ניסיון של 3 שנים.

נספחים:

נספח א' – מוסדות אקדמיים בהם מתנהלת תכנית הכשרה מאושרת על ידי ארגון ההסמכה הבינלאומי BACB

נספח ב' - מבנה תכנית ההכשרה בניתוח התנהגות על פי דרישות ארגון ההסמכה הבינלאומי (BACB)
נספח ג' - דרישות הפרקטיקום

נספח א' – מוסדות אקדמיים בהם מתנהלת תכנית הכשרה בניתוח התנהגות המאושרת על

ידי ארגון ההסמכה הבינלאומי BACB

מכללת סמינר הקיבוצים

אוניברסיטת תל אביב

המכללה האקדמית בית ברל

המכללה האקדמית כנרת

מכללת אורנים

מכללה לחינוך דוד ילין
האוניברסיטה העברית
תכניות אלו מאושרות על ידי ארגון ההסמכה הבינלאומי ובגריהם זכאים לגשת למבחני ההסמכה הבינלאומיים.

נספח ב' – מבנה תוכנית ההכשרה בניתוח התנהגות על פי דרישות ארגון ההסמכה הבינלאומי (BACB)

דרישות הלימודים: סטודנטים ללימודי ניתוח התנהגות נדרשים להשלים 270 שעות לימוד בתחומי התוכן הבאים ולמשך מספר השעות המפורטות:

א. עקרונות יסוד בניתוח התנהגות - ידע יסודי בניתוח התנהגות הכולל מושגים בסיסיים בהם יש לשלוט טרם תחילת העיסוק כמנתחי התנהגות. 45 שעות. מבוסס על רשימת הידע הבסיסי של ה BACB.

ב. ניתוח התנהגות יישומי - אלמנטים בסיסיים של שינוי התנהגות והליכים ספציפיים לשינוי התנהגות - 45 שעות. זיהוי הבעיה והערכה - 30 שעות. התערבות ושיקולים הנוגעים לשינויים בהתנהגות - 10 שעות. מערכות שינוי התנהגות - 10 שעות. יישום, ניהול ופיקוח - 10 שעות

ג. שיטות מחקר בניתוח התנהגות - שימוש בממדי ניתוח התנהגות יישומי ובמערכי מחקר, ביצוע ניתוח לקביעת הרכיבים היעילים של חבילת התערבות וקביעת הערכים היעילים של משתנים בלתי תלוי. חלק זה כולל ניתוח נתונים - 25 שעות, ו Experimental Design - 20 שעות, סה"כ 45 שעות.

ד. אתיקה - התנהגות אתית ומקצועית - קורס נפרד, אחד או יותר, המוקדש להתנהגות אתית ומקצועית. התוכן מבוסס על ההנחיות המקצועיות של ה BACB, על סטנדרטים אתיים ועל הקווים המנחים להתנהלות אחראית של מנתחי התנהגות סה"כ 45 שעות.

ה. בחירה - 30 שעות

נספח ג' – פרקטיקום

הפרקטיקום נועד לאפשר לסטודנט התנסות מעשית משמעותית בניתוח התנהגות יישומי, תוך קבלת הנחיה קבוצתית ואישית על עבודתו המעשית בשדה הטיפול, כמתחייב מדרישות הלימודים ומדרישות הלשכה הבינלאומית למנתחי התנהגות מוסמכים.

הפרקטיקום נועד לאפשר לסטודנט להביא לידי ביטוי באופן אינטגרטיבי את כל התכנים הלימודיים שנלמדו ולתרגמם לעבודה מעשית בסביבות שונות. במסגרת הפרקטיקום יתרגל הסטודנט הלכה למעשה מיומנויות מקצועיות שונות כגון: איסוף נתונים בשיטות שונות, איתור התנהגויות לטיפול, ביצוע הערכה פונקציונאלית, פרוטוקולים לביצוע סקר מחזקים, התנסות בעבודה פרטנית עם ילדים המציגים קשיי התנהגות והתפתחות מגוונים ויישם באופן הדרגתי, תוך כדי קבלת הדרכה ופיקוח, מרכיבים שונים של התערבויות טיפוליות, התואמות את צרכיו של המטופל.

פרקטיקום אינטנסיבי-

- 750 שעות התנסות מעשית אינטנסיבית במסגרת תכנית ההכשרה של המוסד האקדמי המורשה כחלק מתוכנית הלימודים בהתאם לקריטריונים שנקבעו על ידי ארגון ההסמכה הבינלאומי.
- תקופת הנחיה הינה שבוע. על המונחים לקבל הדרכה פעמיים בתקופת הנחיה, לא פחות מ-10% מסך כל השעות שניתנו בפרקטיקום אינטנסיבי. לדוגמה, 20 שעות התנסות יכללו לפחות 2 שעות הנחיה

עבודת שטח עצמאית-

- 1500 שעות התנסות מעשית בהנחיה ופיקוח של מנתח התנהגות מורשה שעבר קורס הנחיה ופיקוח.
- תקופת הנחיה הינה שבועיים. על המונחים לקבל הדרכה לפחות פעם אחת במהלך תקופת ההנחיה, לא פחות מ-5% מסך כל השעות שניתנו בעבודת שטח עצמאית, תחת הנחיה. לדוג, 20 שעות התנסות יכללו לפחות שעת הנחיה אחת.

צבירת השעות:

- צבירת שעות ההתנסות נעשית כנגד פעילויות מגוונות המתבצעות במסגרת העבודה בשטח, עבודת תכנון והכנת חומרי ההתנסות וההנחיה הקבוצתית והאישית.
- צבירת השעות המינימאלית הינה 10 שעות התנסות מעשית בשבוע וצבירת השעות המקסימאלית הינה 30 שעות התנסות מעשית בשבוע למשך שלושה שבועות לפחות בחודש. במקרה של צבירת שעות מתחת ומעבר לטווח זה (10-30), שעות ההתנסות בשבוע זה לא ייחשבו בסך השעות.
- על מנת לעמוד במסכת השעות הדרושה במסגרת תקופת הפרקטיקום - על סטודנט לשמור על ממוצע של 25 שעות התנסות בשבוע.
- התייעוד והדיווח על צבירת שעות ההתנסות מתבצע באמצעות טפסי דיווח שבועיים.

- סך כל שעות ההתנסות מתחלק לשתי קטגוריות עיקריות: עבודה ישירה ועבודה עקיפה. סך שעות העבודה הישירה עם הלקוח ו/או המעורבים בטיפול – לא יעלה על 50% מכלל השעות. העבודה העקיפה כוללת מגוון פעילויות, המפורטות בטבלה מטה.

פירוט הפעילויות הנכללות בהתנסות:

עבודה ישירה	
עבודה ישירה ("אחד על אחד") עם המטופל	1
הדרכת הורים/צוות טיפולי-חינוכי ביישום תכנית ההתערבות: בזמן אמת, בפגישות הדרכה מסודרות, בשיחות טלפון ומיילים	2

עבודה עקיפה	
ביצוע הערכה פונקציונאלית: הערכה ישירה – תצפיות, הערכה בלתי ישירה - ראיונות וסיכום הממצאים	1
בניית טופס איסוף נתונים	2
צפייה ואיסוף נתונים כמותיים לפני ובמהלך ההתערבות	3
תכנון וכתיבת פרוטוקול של תכנית התערבות התנהגותית	4
הכנת דפי מעקב ו/או משוב/ לוחות מוטיבציה	5
הכנת עזרים ליישום ההתערבות	6
קריאת ספרות מקצועית רלוונטית למקרה ההתנסות בתחומי ההתמחות או בנושאי ניתוח התנהגות (קושי התנהגותי, עקרונות והליכים)	7
הכנת מצגת לצורך הצגה במפגש קבוצתי (מקרה, מאמר מחקרי, נושא ספציפי בהתאם לבקשת ה"מנחה המוביל").	8
נוכחות בישיבות הדרכה העוסקות בניתוח התנהגות ובישיבות טיפול הקשורות באופן ישיר ללקוח (ישיבות צוות חינוכי, דיונים מקצועיים והתייעצויות עם גורמים בסביבת ההתנסות: מורה, גננת, "מנחה מלווה" בנוגע להתערבות ההתנהגותית).	9
צפייה בסרטונים לצורך תרגול עריכת תצפיות תיאורית ואיסוף נתונים	10
צפייה מתועדת ביישום תכניות התנהגותיות על ידי אדם אחר	11
ניתוח מקרה (הערכה פונקציונאלית + התערבות בראשי פרקים)	12
השתתפות בכנסים, פורומים וימי עיון של ארגון מנתחי התנהגות המוסמכים	12

הדרכה פרטנית מהמנחה: מפגש אישי/ וירטואלי/ טלפוני, מפגש בסביבת ההתנסות וקבלת משוב עבור תוצרים שהוגשו.	13
---	----